HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

6 octombrie 2009 *

În cauza C-438/07,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 226 CE, introdusă la 18 septembrie 2007,

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii I. Koskinen și L. Parpala, precum și de doamnele M. Patakia și S. Pardo Quintillán, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Regatului Suediei, reprezentat de doamna A. Falk, în calitate de agent,

pârât,

* Limba de procedură: suedeza.

susținut de:

Republica Finlanda, reprezentată de domnul J. Heliskoski și de doamna A. Guimaraes-Purokoski, în calitate de agenți,

intervenientă,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul A. Rosas, președinte de cameră, domnii A. Ó Caoimh, J. Klučka, U. Lõhmus și A. Arabadjiev (raportor), judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,
grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 februarie 2009,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 martie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea introductivă, Comisia Comunităților Europene solicită Curții să constate că, întrucât nu vegheat ca, până la 31 decembrie 1998 cel mai târziu, toate evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un echivalent-locuitor (denumit în continuare „EL") mai mare de 10 000 ce pătrund direct în zone sensibile sau în bazinele lor hidrografice să răspundă cerințelor pertinente din anexa I la Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale (JO L 135, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 43), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/15/CE a Comisiei din 27 februarie 1998 (JO L 67, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 201, denumită în continuare „Directiva 91/271"), Regatul Suediei nu și-a îndeplinit obligațiile instituite prin articolul 5 alineatele (2), (3) și (5) din Directiva 91/271.

Cadrul juridic

Convenția privind protecția mediului marin din zona Mării Baltice

2 Comunitatea Europeană este semnatară, alături de anumite state membre și de Federația Rusă, a Convenției privind protecția mediului marin din zona Mării Baltice (Convenția de la Helsinki, revizuită în 1992) (JO 1994, L 73, p. 20, Ediție specială, 11/vol. 8, p. 270, denumită în continuare „Convenția privind Marea Baltică"), adoptată prin Decizia 94/157/CE a Consiliului din 21 februarie 1994 privind încheierea, în numele Comunității, a Convenției privind protecția mediului marin din zona Mării Baltice (Convenția de la Helsinki, revizuită în 1992) (JO L 73, p. 19, Ediție specială, 11/vol. 8, p. 269).

Reglementarea comunitară

3 Conform articolului 1 din Directiva 91/271, aceasta se aplică colectării, tratării și evacuării apelor urbane reziduale, precum și tratării și evacuării apelor uzate care provin din anumite sectoare industriale și are ca obiect protejarea mediului împotriva deteriorării datorate evacuărilor de ape reziduale menționate anterior.

4 Articolul 2 din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive:

(1) «ape urbane reziduale» înseamnă apele menajere uzate sau amestecul de ape menajere uzate cu ape industriale uzate și/sau ape de scurgere;

[…]

(4) «aglomerare» înseamnă o zonă în care populația și/sau activitățile economice sunt concentrate suficient, astfel încât să fie posibilă colectarea apelor urbane reziduale în vederea dirijării lor către o stație de epurare sau un punct final de evacuare;

(5) «sistem de colectare» înseamnă un sistem de canalizare care adună și transportă apele urbane reziduale;

(6) «echivalent-locuitor (EL)» înseamnă încărcarea organică biodegradabilă cu o cerere biochimică de oxigen în cinci zile (CBO5) de 60 de grame de oxigen pe zi;

[…]

(8) «tratare secundară» înseamnă tratarea apelor urbane reziduale printr-un procedeu care conține în general o tratare biologică cu decantare secundară sau printr-un procedeu care permite respectarea condițiilor din tabelul 1 din anexa I;

(9) «tratare corespunzătoare» înseamnă tratarea apelor urbane reziduale prin orice procedeu și/sau sistem de evacuare care să permită, pentru apele receptoare de deșeuri, respectarea obiectivelor de calitate reținute, precum și conformarea la dispozițiile corespunzătoare ale prezentei directive și ale altor directive comunitare;

[…]

(11) «eutrofizare» înseamnă îmbogățirea apei cu elemente nutritive, în special cu compuși ai azotului și/sau ai fosforului, provocând o dezvoltare accelerată a algelor și a vegetalelor din specii superioare, care duce la o perturbare nedorită a echilibrului organismelor prezente în apă și la o degradare a calității apei respective;

[…]

(13) «ape litorale» înseamnă apele din afara etiajului sau a limitei exterioare a unui estuar.”

5 Normele generale aplicabile apelor reziduale vizate de directivă figurează la articolul 4 din aceasta, care prevede la alineatul (1):

„Statele membre veghează ca apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare, înainte de a fi evacuate, să facă obiectul unei tratări secundare sau echivalente […]”

6 Articolul 5 din Directiva 91/271 prevede:

„(1) În sensul alineatului (2), statele membre identifică, până la 31 decembrie 1993, zonele sensibile pe baza criteriilor definite la anexa II.

(2) Statele membre veghează ca apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare, înainte de a fi evacuate în zonele sensibile, să facă obiectul unei tratări mai riguroase decât cea descrisă la articolul 4, până la 31 decembrie 1998, pentru toate evacuările care provin din aglomerări cu EL mai mare de 10 000.

(3) Evacuările care provin de la stațiile de epurare a apelor urbane reziduale menționate la alineatul (2) respectă condițiile corespunzătoare din anexa I punctul B. […]

[…]

(5) Pentru evacuările de la stațiile de epurare a apelor urbane situate în bazinele hidrografice corespunzătoare zonelor sensibile și care contribuie la poluarea acestor zone, se aplică alineatele (2), (3) și (4).

[…]"

7 Alineatele 2 și 3 ale punctului B din anexa I la această directivă au următorul cuprins:

„2. Evacuările provenind de la stațiile de tratare a apelor urbane reziduale, tratate în conformitate cu articolele 4 și 5 din prezenta directivă, corespund dispozițiilor din tabelul 1.

3. Evacuările instalațiilor de tratare a apelor urbane reziduale în zonele sensibile predispuse la eutrofizare, cum ar fi cele identificate la anexa II punctul A litera (a), respectă, în afară de aceasta, dispozițiile care figurează în tabelul 2 din prezenta anexă."

8 Tabelul 2 din anexa I are următorul conținut:

„Tabelul 2: Cerințe pentru evacuările din uzinele de tratare a apelor urbane reziduale în zone sensibile expuse eutrofizării, identificate în anexa II punctul (A) litera (a). În

funcție de condițiile locale, se aplică unul sau doi parametri. Se aplică valorile concentrației sau procentajul de reducere.”

9 Conform celei de a doua rubrici a acestui tabel, azotul trebuie fie să aibă o concentrație maximă de 15 mg/l pentru aglomerările cu un EL între 10 000 și 100 000 și de 10 mg/l pentru aglomerările mai importante, fie să facă obiectul unei reduceri minime de 70-80 %.

10 Anexa II punctul A litera (a) al doilea paragraf la Directiva 91/271 prevede:

„Se poate ține seama de următoarele aspecte în cursul examinării elementelor nutritive care trebuie reduse printr-o tratare complementară:

(i) lacuri și cursuri de apă care se varsă în lacuri/bazine de acumulare/golfuri închise unde s-a constatat că schimbul de apă este slab, ceea ce poate genera un fenomen de acumulare. Este necesar să se prevadă o eliminare a fosforului din aceste zone, cu excepția cazului în care se poate demonstra că această eliminare nu va avea efecte asupra eutrofizării. Se poate, de asemenea, preconiza eliminarea azotului în cazul evacuărilor care provin de la marile aglomerări;

(ii) estuare, golfuri și alte ape litorale unde s-a constatat că schimbul de apă este slab sau care primesc mari cantități de elemente nutritive. Evacuările care provin din mici aglomerări prezintă, în general, puțină importanță în aceste zone, dar, în ceea ce privește marile aglomerări, trebuie prevăzută eliminarea fosforului și/sau a azotului, cu excepția cazului în care se demonstrează că această eliminare nu are efecte asupra nivelului de eutrofizare.”

Reglementarea națională

11 Din descrierea reglementării naționale furnizate în documentele prezentate de Regatul Suediei reiese că toate activitățile, precum și măsurile care prezintă o importanță semnificativă pentru mediu intră sub incidența Codului de mediu suedez (miljöbalken). În plus, orice stație de epurare suedeză care tratează apele urbane reziduale provenind din aglomerări cu un EL mai mare de 2 000 trebuie să dețină o autorizație întemeiată pe o apreciere de la caz la caz. Cu ocazia examinării cererii de autorizare se procedează la o evaluare globală a statutului zonei de recepție, care se bazează pe evacuările cumulate provenind de la toate sursele, precum și la o apreciere a efectelor evacuărilor în aval.

Procedura precontencioasă

12 În anul 1994, Regatul Suediei a identificat toate apele sale drept zone sensibile. În anii 1998 și 2000, acesta a confirmat Comisiei clasificarea menționată. În plus, acest stat membru a indicat că utilizase eutrofizarea drept criteriu și că masele de apă vizate permiteau să se determine tipul de tratare necesară. Potrivit Regatului Suediei, în temeiul criteriilor prevăzute în anexa II punctul A litera (a) punctele (i) și (ii) la Directiva 91/271, tot teritoriul suedez este predispus la eutrofizare sau la riscul de eutrofizare din cauza evacuărilor de fosfor.

13 La 23 octombrie 2002, Comisia a adresat Regatului Suediei o scrisoare de punere în întârziere pentru motivul că acest stat membru nu s-a conformat obligațiilor care îi revin în temeiul articolului 5 din Directiva 91/271. Neîndeplinirea obligațiilor rezulta din faptul că nicio evacuare a stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale în zonele sensibile nu respecta cerințele prevăzute în anexa I punctul B la directiva menționată. Regatul Suediei era obligat să se conformeze până cel mai târziu la 31 decembrie 1998 acestor cerințe, care s-ar aplica tuturor evacuărilor stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000, precum și tuturor evacuărilor provenind de la astfel de stații de epurare situate în bazinele hidrografice ale zonelor sensibile.

14 În răspunsul său din 5 februarie 2003, Regatul Suediei a respins afirmațiile Comisiei și a susținut că se conformează Directivei 91/271. Autoritățile suedeze considerau că nu este necesar să se elimine azotul conținut în apele deversate în Marea Baltică de stațiile de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 și se situează în zone din nordul comunei Norrtälje. În plus, acestea considerau că evacuările de azot care proveneau de la stații de epurare a apelor urbane reziduale din alte aglomerări, cu un EL mai mare de 10 000 și care se situează în Suedia centrală și meridională, nu contribuiau la eutrofizarea apelor litorale, întrucât, pe parcursul traversării bazinului lor geografic între sursa poluării și mare, are loc o retenție naturală a azotului.

15 La 1 aprilie 2004, Comisia a adresat Regatului Suediei un aviz motivat în care prezenta studii științifice care arătau că eliminarea azotului conținut în apele deversate în Golful Botnic și în Marea Botnică avea o influență asupra nivelului eutrofizării în Marea Baltică propriu-zisă. Comisia indica faptul că toate apele deversate în Marea Baltică, inclusiv în Golful și în Marea Botnică, de stațiile de epurare a apelor urbane reziduale care proveneau din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 trebuie supuse unui procedeu de tratare pentru eliminarea atât a fosforului, cât și a azotului din acestea.

16 Comisia a considerat în plus că evacuările de azot din stațiile de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 situate în regiunile centrale și meridionale ale Suediei contribuie la poluarea Mării Baltice, care este o zonă sensibilă. În această privință, Comisia a arătat că retenția naturală în bazinele geografice nu este o metodă acceptabilă de reducere a încărcăturii de azot pentru zonele de coastă.

17 Regatul Suediei a răspuns la avizul motivat al Comisiei prin scrisorile din 14 și din 22 iunie 2004, arătând că, atunci când un stat membru trebuie să ia poziție în legătură cu zonele expuse eutrofizării, în sensul Directivei 91/271, acesta trebuie de asemenea să aprecieze ce elemente nutritive contribuie la eutrofizare. După ce statul membru a adoptat o poziție în legătură cu acest aspect, trebuie să vegheze ca, în funcție de condițiile locale, să fie efectuată o tratare mai riguroasă a azotului și/sau a fosforului. Regatul Suediei sublinia, în plus, că statele membre sunt libere să aleagă metoda pe care doresc să o utilizeze pentru eliminarea azotului din apele urbane reziduale. Prin urmare,

Directiva 91/271 ar trebui interpretată în sensul că retenția naturală poate fi luată în considerare ca metodă de eliminare a azotului din apele urbane reziduale ce provin din interiorul teritoriului, care se deversează în fluvii sau în cursuri de apă și se varsă apoi în zonele de coastă sensibile.

18 Considerând că răspunsul Regatului Suediei la acest aviz motivat nu era satisfăcător, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune.

19 Prin Ordonanța președintelui Curții din 28 ianuarie 2008, a fost admisă intervenția Republicii Finlanda în susținerea concluziilor Regatului Suediei.

Cu privire la acțiune

Argumentele părților

20 Regatul Suediei a împărțit în cinci grupe, menționate în primele cinci anexe la memoriul său în apărare, cele 141 de stații de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 ale căror evacuări pătrund direct în zonele sensibile sau în bazinele lor hidrografice.

21 Acest stat membru a precizat în memoriul său în duplică faptul că trebuie să se modifice situația a cinci dintre cele 141 de stații de epurare. Astfel, stațiile de epurare ale aglomerărilor de la Kristianstad, pe de o parte, și de la Jönköping și de la Huskvarna, care constituie de acum una și aceeași aglomerare, pe de altă parte, trebuie eliminate din anexa 1 la memoriul în apărare al acestui stat membru și adăugate la anexa 3 la acest

memoriu. Stația de epurare de la Lysekil trebuie eliminată din anexa 1 și adăugată la anexa 2 la memoriul respectiv. În sfârșit, stația de epurare de la Hammarö trebuie eliminată din anexa 2 la memoriul în apărare al Regatului Suediei și adăugată la anexa 1 la același memoriu.

22 În primul rând, anexa 1 la memoriul în apărare al Regatului Suediei, astfel cum a fost modificată prin memoriul său în duplică (denumită în continuare „anexa 1 modificată"), enumeră stațiile de epurare pe care acest stat membru le consideră conforme cu cerințele Directivei 91/271. Neîndeplinirea obligațiilor nu ar fi întemeiată în privința stațiilor respective, întrucât toate acestea ar dispune de un echipament specific de eliminare a azotului, care îndeplinește cerințele directivei. Comisia se limitează să constate că stațiile de epurare de la Eslöv, de la Kristianstad și de la Jönköping nu elimină azotul din apele urbane reziduale pe care le tratează, încălcând astfel directiva menționată.

23 În al doilea rând, în ceea ce privește, pe de o parte, stațiile de epurare care sunt enumerate în anexa 2 la memoriul în apărare al Regatului Suediei, astfel cum a fost modificată prin memoriul său în duplică (denumită în continuare „anexa 2 modificată") și, pe de altă parte, stațiile de epurare care sunt enumerate în anexa 3 la memoriul în apărare, astfel cum a fost modificată prin memoriul în duplică (denumită în continuare „anexa 3 modificată"), Comisia a indicat că a acceptat poziția Regatului Suediei potrivit căreia stațiile menționate nu îndeplinesc cerințele impuse prin Directiva 91/271, întrucât primele nu sunt echipate pentru a elimina azotul, iar celelalte nu elimină suficient azot din apele urbane reziduale pe care le tratează.

24 În al treilea rând, în ceea ce privește stațiile enumerate în anexa 5 la memoriul în apărare al Regatului Suediei, Comisia face o distincție între acestea în funcție de faptul dacă evacuările au loc direct sau indirect în Golful Botnic și direct sau indirect în Marea Botnică. Comisia consideră că, întrucât majoritatea apelor interioare suedeze se varsă în Marea Baltică propriu-zisă, eutrofizarea sa fiind cauzată în principal de fosfor și de azot, aceste mase de apă trebuie considerate sensibile la aceste două elemente nutritive. Prin urmare, pe lângă tratarea fosforului, toate stațiile menționate ar trebui să pună la punct o tratare mai riguroasă a azotului în sensul articolului 5 alineatele (2), (3) și (5) din Directiva 91/271 (denumită în continuare „tratare terțiară").

25 Comisia admite că apele Golfului Botnic sunt sensibile numai la fosfor, însă consideră că acest golf nu poate fi considerat izolat, întrucât elementele nutritive, inclusiv azotul, sunt transportate din bazinul său hidrografic către celelalte părți ale Mării Baltice. Comisia, bazându-se în special pe un raport întocmit în anul 2003, la cererea sa, de Water Research Center cu privire la transpunerea Directivei 91/271 în Suedia (denumit în continuare „raportul din anul 2003"), consideră că apele Mării Botnice sunt cel puțin parțial sensibile la azot. Astfel, vărsarea apelor care provin din Golful Botnic și din Marea Botnică în Marea Baltică propriu-zisă ar implica transportul unei cantități considerabile de azot.

26 În ultimul rând, în ceea ce privește stațiile enumerate în anexa 4 la memoriul în apărare al Regatului Suediei, care sunt considerate de acest stat membru drept conforme cu cerințele Directivei 91/271, nici nu ar fi necesar să se procedeze la o eliminare a azotului, întrucât retenția naturală este atât de importantă, încât evacuările lor nu contribuie la eutrofizarea apelor litorale. În memoriul său în intervenție, Republica Finlanda adaugă în această privință că un astfel de proces de decontaminare naturală poate fi luat în considerare în momentul în care se evaluează, în conformitate cu directiva menționată, dacă eliminarea de azot este necesară. Comisia susține că, în opinia sa, nivelurile retențiilor invocate de Regatul Suediei nu permit o eliminare suficientă a azotului și că la baza calculelor sale se află reducerea medie a azotului, fapt nepermis de Directiva 91/271. Prin urmare, nu s-ar putea considera că retenția răspunde cerințelor stabilite în tabelul 2 din anexa I la directiva menționată, privind un nivel de tratare suficient și constant.

27 Comisia, în memoriul său în replică, susține că din cerința legată de asigurarea unui nivel de protecție ridicat, bazat pe principiile precauției și acțiunii preventive, stabilită pentru politica Comunității în domeniul mediului la articolul 174 alineatul (2) CE și consolidată printr-o jurisprudență constantă, reiese că se preferă eliminarea poluării la sursă. În această privință, Comisia consideră că Regatul Suediei nu a demonstrat că eliminarea azotului atât din apele interioare, cât și din cele litorale nu ar conduce la o ameliorare a nivelului eutrofizării Mării Baltice.

28 În replică, Regatul Suediei arată că o eliminare a azotului în cazul în care condițiile locale nu o impun poate favoriza dezvoltarea cianobacteriilor. În aceste circumstanțe,

întrucât Comisia nu ar face dovada că, date fiind condițiile locale, este necesară eliminarea azotului, principiul precauției sugerează mai degrabă să nu se procedeze la o astfel de eliminare.

Aprecierea Curții

29 Din articolul 5 alineatul (2) din Directiva 91/271 reiese că toate apele urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 care se deversează într-o zonă sensibilă, până la 31 decembrie 1998, trebuie să facă obiectul unei tratări mai riguroase decât cea descrisă la articolul 4 din directiva menționată.

30 În această privință, Curtea a stabilit anterior că este vorba despre o deversare în sensul articolului 5 alineatul (2) din Directiva 91/271 indiferent dacă apele uzate sunt evacuate direct sau indirect într-o zonă sensibilă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 aprilie 2002, Comisia/Italia, C-396/00, Rec., p. I-3949, punctele 29-32). După cum a arătat avocatul general la punctul 72 din concluzii, acest fapt este conform cu nivelul ridicat de protecție vizat de politica în domeniul mediului a Comunității în temeiul articolului 174 alineatul (2) CE.

31 Identificarea zonelor sensibile se poate întemeia, conform prevederilor anexei II punctul A la Directiva 91/271, pe eutrofizare, pe captarea de apă potabilă sau pe cerințele prevăzute în alte directive.

32 În speță, este cert că Regatul Suediei a identificat în anul 1994 toate apele sale ca fiind zone expuse eutrofizării și că toate stațiile de epurare din acest stat membru efectuează direct sau indirect evacuări în aceste zone.

33 Din observațiile prezentate de părți rezultă că, în general, una dintre substanțele nutritive, fie că este vorba despre fosfor, fie că este vorba despre azot, este prezentă într-o cantitate mai redusă în raport cu cealaltă și că această lipsă limitează dezvoltarea algelor. Astfel, această substanță a fost numită „factor limitativ". Apele dintr-o anumită zonă pot fi sensibile la una dintre aceste substanțe sau chiar la ambele. În consecință, reducerea fosforului sau/și a azotului în funcție de sensibilitatea apelor respective permite să se limiteze producția de alge.

34 Toate apele suedeze au fost considerate expuse eutrofizării sau riscului de eutrofizare din cauza evacuărilor de fosfor. Numai apele litorale situate între frontiera norvegiană și comuna Norrtälje au fost identificate ca fiind expuse eutrofizării sau riscului de eutrofizare din cauza evacuărilor de azot.

35 Prin urmare, trebuie să se considere, contrar susținerilor Comisiei, că Regatul Suediei a precizat, în cadrul identificării zonelor sensibile, ce elemente nutritive trebuie eliminate, potrivit dispozițiilor tabelului 2 din anexa I la Directiva 91/271, cu ocazia evacuărilor apelor urbane reziduale în apele interioare suedeze. Astfel, după cum subliniază Regatul Suediei, nu s-a stabilit nicio distincție sub acest aspect între apele litorale și apele interioare.

36 În plus, articolul 5 alineatul (3) din Directiva 91/271 stabilește căror norme se supune tratarea terțiară a evacuărilor în astfel de zone sensibile. Din această dispoziție, coroborată cu dispozițiile la care face trimitere, reiese că evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale în zone sensibile expuse eutrofizării răspund cerințelor prevăzute în tabelul 2 din anexa I la această directivă.

37 Curtea a stabilit anterior că aceste cerințe se aplică sub rezerva anexei II punctul A litera (a) al doilea paragraf la Directiva 91/271 (Hotărârea din 23 septembrie 2004, Comisia/Franța, C-280/02, Rec., p. I-8573, punctele 104 și 105). Astfel, punctul (ii) al acestei dispoziții prevede că, în legătură cu apele litorale în cazul cărora s-a constatat că schimbul de apă este slab sau care primesc cantități mari de elemente nutritive, în ceea ce privește marile aglomerări, trebuie prevăzută eliminarea fosforului și/sau a azotului,

cu excepția cazului în care s-a demonstrat că această eliminare nu ar avea efecte asupra nivelului de eutrofizare.

38 Tabelul 2 din anexa I la această directivă se referă la reducerea fosforului și a azotului din apele urbane reziduale. Conform titlului acestui tabel, se prevede că, în funcție de condițiile locale, se aplică unul sau ambii parametri. Așadar, în funcție de condițiile locale trebuie reduse azotul sau fosforul ori ambele substanțe. Statul membru poate, prin urmare, să aleagă între aplicarea valorii concentrației și procentajul reducerii.

39 Trebuie precizat că Regatul Suediei și Comisia admit ambele faptul că eutrofizarea Mării Baltice constituie o problemă de mediu majoră și că acest fenomen este provocat de o concentrație ridicată de azot și de fosfor, două substanțe care sunt totuși indispensabile vieții marine.

40 Astfel, după cum susține Regatul Suediei, nu există o soluție uniformă la problema eutrofizării pentru ansamblul Mării Baltice.

41 În aceste condiții, din dosar reiese că nu trebuie adoptate aceleași măsuri pentru reducerea eutrofizării în toate zonele Mării Baltice. Directiva 91/271 prevede în acest sens că statele membre apreciază, pe baza condițiilor locale, substanțele – fosfor și/sau azot – care contribuie la eutrofizare și adoptă, în funcție de această apreciere, măsurile de tratare corespunzătoare.

42 Directiva 91/271 nu impune o reducere automată a concentrației de azot, deși evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale se deversează în ape receptoare

situate în zone sensibile. Caracterul sensibil al acestor ape receptoare, împreună cu examinarea condițiilor locale sunt aspectele care determină dacă azotul și/sau fosforul trebuie reduse.

43 În consecință, nu poate fi admisă interpretarea susținută de Comisie, potrivit căreia numai împrejurarea că evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale ajung într-o zonă sensibilă permite să se considere că Directiva 91/271 impune o tratare terțiară a azotului. Conform articolului 5 alineatul (5) din directiva menționată, obligația de reducere a cantității de azot depinde de măsura în care evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale care sunt situate în bazinele hidrografice ale zonelor marine sensibile contribuie la poluarea acestora din urmă.

44 Întrucât determinarea factorului limitativ nu este legată exclusiv de sensibilitatea apelor receptoare, ci de asemenea de existența unui efect poluant al evacuărilor asupra acestora din urmă, nu se poate afirma, cum procedează în esență Comisia, că, având în vedere că Marea Baltică propriu-zisă cunoaște o puternică eutrofizare din cauza azotului și a fosforului și că marea majoritate a apelor interioare suedeze se deversează în această mare, trebuie să se considere că atât lacurile, cât și râurile, precum și apele litorale suedeze sunt sensibile la cele două substanțe.

45 Din aceste considerații rezultă că, spre deosebire de ceea ce susține Comisia, Directiva 91/271 nu prevede o obligație generală de impunere a unei tratări terțiare a azotului din evacuările fiecărei stații de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000.

46 Întrucât Directiva 91/271 impune reducerea fosforului și/sau a azotului în funcție de condițiile locale, și anume sensibilitatea la unul dintre aceste elemente nutritive a apelor receptoare și existența unui efect poluant al evacuărilor asupra acestora din urmă, se poate proceda la o examinare în comun a stațiilor de epurare în cauză, ale căror evacuări sunt deversate în același bazin hidrografic.

47 În plus, evacuările, directe sau indirecte, ale stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale situate în același bazin hidrografic al unei zone sensibile sunt supuse, în temeiul articolului 5 alineatul (5) din Directiva 91/271, cerințelor aplicabile zonelor sensibile numai în măsura în care aceste evacuări contribuie la poluarea acestei zone. Astfel, trebuie să existe o legătură de cauzalitate între evacuările menționate și poluarea zonelor sensibile.

48 În lumina acestor considerații trebuie să se examineze dacă existența unei astfel de legături a fost demonstrată de Comisie.

49 Astfel, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor inițiată în temeiul articolului 226 CE, revine Comisiei sarcina de a stabili existența pretinsei neîndepliniri a obligațiilor. Comisia trebuie să prezinte Curții toate elementele necesare pentru ca aceasta să verifice existența acestei neîndepliniri a obligațiilor, fără a se putea întemeia pe vreo prezumție de orice natură (a se vedea printre altele Hotărârea din 25 mai 1982, Comisia/Țările de Jos, 96/81, Rec., p. 1791, punctul 6, și Hotărârea din 26 aprilie 2007, Comisia/Italia, C-135/05, Rep., p. I-3475 punctul 26).

50 În plus, în cazul în care Comisia a furnizat suficiente elemente care să releve anumite fapte de pe teritoriul statului membru pârât, acesta este cel care trebuie să conteste pe fond și în mod detaliat datele astfel prezentate și consecințele care decurg din acestea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 septembrie 1988, Comisia/Grecia, 272/86, Rec., p. 4875, punctul 21, precum și Hotărârea din 9 noiembrie 1999, Comisia/Italia, C-365/97, Rec., p. I-7773, punctele 84 și 86).

51 În primul rând, în ceea ce privește stațiile de epurare enumerate în anexa 1 modificată, Comisia afirmă, fără a dovedi însă, pe de o parte, că stațiile de epurare de la Eslöv, de la Kristianstad și de la Jönköping nu sunt echipate pentru a elimina azotul din apele urbane reziduale pe care le tratează. Pe de altă parte, Comisia se limitează să afirme că azotul nu a fost eliminat din apele reziduale din aglomerările de la Hönö, Strömstad, Lidköping, Sävsjö, Borgholm, Bjuv, Svedala, Klippan, Torekov și Åmål.

52 În aceste condiții, Curtea nu dispune de elemente suficiente care să îi permită să aprecieze cu exactitate întinderea încălcării dreptului comunitar imputată Regatului Suediei și să verifice astfel existența cazului de neîndeplinire a obligațiilor invocat de Comisie (a se vedea Hotărârea din 26 aprilie 2007, Comisia/Finlanda, C-195/04, Rep., p. I-3351, punctul 32).

53 În al doilea rând, în ceea ce privește stațiile de epurare enumerate în anexele 2 și 3 modificate, este important de amintit că, în cadrul acțiunii în neîndeplinirea obligațiilor, este de competența Curții să analizeze dacă există sau nu există neîndeplinirea obligațiilor imputată, chiar dacă statul vizat nu contestă neîndeplinirea obligațiilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 ianuarie 2002, Comisia/Italia, C-439/99, Rec., p. I-305, punctul 20, și Hotărârea din 23 februarie 2006, Comisia/Germania, C-43/05, punctul 11).

54 Trebuie subliniat că însuși Regatul Suediei recunoaște că nu și-a îndeplinit, în această privință, obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 91/271. Acest stat membru afirmă că, la expirarea termenului prevăzut în avizul motivat, stațiile de epurare enumerate în anexele 2 și 3 modificate nu îndeplineau cerințele aplicabile în temeiul anexei I la directiva menționată. În special, din răspunsul Regatului Suediei la întrebările scrise reiese că, pe de o parte, stațiile de epurare enumerate în anexa 2 modificată nu dispuneau de o tehnologie specifică pentru eliminarea azotului. Pe de altă parte, Regatul Suediei a admis că stațiile de epurare enumerate în anexa 3 modificată dispuneau de o tehnologie specifică pentru eliminarea azotului, însă evacuările de azot care provin de la aceste stații sunt atât de importante, încât, chiar în cazul unui nivel de retenție ridicat, contribuie la eutrofizare.

55 Presupunând chiar că cererea introductivă a Comisiei adoptă o abordare globală în raport cu toate evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale ce provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 care pătrund direct în zonele sensibile sau în bazinele lor hidrografice, această împrejurare nu se opune ca neîndeplinirea obligațiilor să poată fi recunoscută în legătură cu unele dintre aceste stații. Astfel, această concluzie este confirmată de împrejurarea că Regatul Suediei, admițând că stațiile de epurare enumerate în anexele 2 și 3 modificate nu îndeplinesc cerințele aplicabile în temeiul anexei I la Directiva 91/271, a afirmat explicit că nu contestă partea respectivă din acțiunea Comisiei.

56 Din considerațiile precedente reiese că Regatul Suediei nu și-a îndeplinit obligațiile instituite prin Directiva 91/271 în privința evacuărilor de azot de la stațiile de epurare enumerate în anexele 2 și 3 modificate.

57 În al treilea rând, în ceea ce privește stațiile de epurare enumerate în anexa 4 la memoriul în apărare al Regatului Suediei, pe de o parte, și stațiile de epurare enumerate în anexa 5 la acest memoriu, pe de altă parte, pentru care niciun echipament specific de eliminare a azotului nu ar fi necesar, întrucât evacuările lor nu contribuie la eutrofizarea zonelor sensibile, trebuie să se examineze dacă s-a dovedit de către Comisie că evacuările stațiilor menționate contribuie la eutrofizarea acestor zone.

58 În această privință, trebuie să se constate, după cum reiese din dosar, că stațiile menționate se află în bazine hidrografice ale căror ape receptoare sunt, pe de o parte, Golful Botnic, care constituie un braț al Mării Baltice, și, pe de altă parte, Marea Baltică propriu-zisă.

Cu privire la stațiile de epurare ale căror evacuări sunt deversate în Golful Botnic

59 Unele stații de epurare dintre cele care sunt menționate în anexa 5 la memoriul în apărare al Regatului Suediei deversează evacuările lor direct sau indirect în Golful Botnic, altele le deversează direct sau indirect în Marea Baltică. Prin urmare, este posibil să se examineze împreună toate stațiile de epurare în cauză, ale căror evacuări sunt deversate în același bazin hidrografic.

60 În primul rând, stațiile de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 ce deversează evacuările lor fie direct în Golful Botnic, fie

în bazinul său hidrografic sunt cele de la Haparanda, Luleå, Piteå, Skellefteå, precum și de la Umeå, și, respectiv, cele de la Kiruna, Gällivare, precum și de la Boden.

61 Părțile consideră deopotrivă că Golful Botnic este unica zonă importantă a Mării Baltice care nu este, în general, afectată de eutrofizare. În plus, Comisia recunoaște că fosforul este factorul limitativ în Golful Botnic.

62 În aceste condiții, Comisia nu a demonstrat că, date fiind condițiile din Golful Botnic, Regatul Suediei trebuia să impună o tratare terțiară a azotului în fiecare stație de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 și ale căror evacuări sunt deversate în Golful Botnic.

63 În al doilea rând, stațiile de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 ale căror evacuări sunt deversate fie direct în Marea Botnică, fie în bazinul său hidrografic sunt cele de la Örnsköldsvik, Härnösand, Timrå, Sundsvall, Hudiksvall, Söderhamn, precum și de la Gävle, și, respectiv, de la Sollefteå, Östersund, Åre, Ljusdal, Bollnäs, Mora, Falun, Borlänge, Avesta, precum și de la Sandviken.

64 Părțile au un punct de vedere diferit în legătură, pe de o parte, cu existența eutrofizării, precum și cu determinarea factorului limitativ în Marea Botnică și, pe de altă parte, cu existența și eventualele efecte ale unui transfer de azot care provine din Golful Botnic și coboară până la Marea Baltică propriu-zisă.

— Cu privire la existența eutrofizării și la determinarea factorului limitativ în Marea Botnică

65 Conform rezultatelor studiilor anexate la dosar de Regatul Suediei, Golful Botnic, inclusiv Marea Botnică, este singura subregiune a Mării Baltice care nu are semne evidente de eutrofizare.

66 Comisia își întemeiază afirmația potrivit căreia azotul ar fi un factor limitativ semnificativ al eutrofizării Mării Botnice pe raportul din anul 2003.

67 Cu toate acestea, raportul menționat arată că se admite în general că nu există probleme legate de eutrofizare în apele deschise ale Golfului Botnic.

68 Din considerațiile de mai sus reiese că nu s-a demonstrat de către Comisie că azotul este un factor limitativ semnificativ al eutrofizării în apele deschise ale Golfului Botnic.

69 Conform concluziilor raportului din anul 2003, eutrofizarea este o problemă a Mării Baltice propriu-zise în Cattégat, în Sund, precum și în zonele de coastă ale Mării Botnice, unde schimburile de apă sunt slabe și conținutul în elemente nutritive este ridicat.

70 În ceea ce privește apele litorale, raportul din anul 2003 arată că acestea suferă o eutrofizare din cauza slabelor schimburi de apă și a concentrației ridicate de elemente nutritive din aceste ape. În plus, în raportul respectiv se susține că fosforul este principalul factor limitativ în apele litorale suedeze.

71 În această privință, trebuie să se țină cont de punctul (ii) al anexei II punctul A litera (a) al doilea paragraf la Directiva 91/271, în temeiul căruia, în legătură cu apele litorale în cazul cărora s-a constatat că schimbul de apă este mai slab sau care primesc cantități mari de elemente nutritive, evacuările care provin de la aglomerări mici sunt în general mai puțin importante în aceste zone, însă, în ceea ce privește marile aglomerări, trebuie prevăzută eliminarea fosforului și/sau a azotului, cu excepția cazului în care s-a demonstrat că această eliminare nu ar avea efecte asupra nivelului de eutrofizare.

72 În această privință, în raportul din anul 2003 se arată că există în continuare îndoieli cu privire la eficacitatea eliminării azotului și se afirmă că o reducere a conținutului de azot în zonele Mării Baltice în care fosforul este factorul limitativ nu ar avea decât un efect limitat asupra eutrofizării.

73 În plus, Regatul Suediei afirmă, fără a fi contrazis de Comisie prin prezentarea unor probe contrare, că eliminarea de azot ar avea drept consecință faptul că transferul de azot de la Golful Botnic către Marea Botnică s-ar diminua cu aproximativ 19 tone, ceea ce ar reprezenta mai puțin de 0,1 % din transferul total de azot dintre cele două zone marine. Efectul eliminării de azot din Golful Botnic asupra nivelului eutrofizării Mării Baltice propriu-zise ar fi, prin urmare, nesemnificativ.

74 În aceste împrejurări, trebuie să se constate că nu s-a demonstrat de către Comisie că, date fiind condițiile din Marea Botnică, Regatul Suediei trebuia să impună o tratare terțiară a azotului conținut în evacuările fiecărei stații de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 ale căror evacuări sunt deversate în Marea Botnică.

— Cu privire la existența și eventualele efecte ale unui transfer de azot care provine din Golful Botnic și coboară până la Marea Baltică propriu-zisă

75 Comisia susține că, în orice caz, o cantitate importantă de elemente nutritive este transportată între diferitele bazine marine. Astfel, 62 % din cantitatea totală de azot evacuată direct sau indirect în Golful Botnic s-ar scurge în continuare către Marea Botnică, care ar fi o zonă marină în care azotul constituie un factor limitativ important.

76 Pe de o parte, este adevărat că, după cum susțin Comisia și Regatul Suediei, obligația de tratare a azotului trebuie interpretată într-o perspectivă globală, luând în considerare atât sensibilitatea apelor interioare, cât și pe cea a apelor litorale receptoare. Totuși, trebuie să se considere că noțiunea de bazin hidrografic este limitată. În această privință, trebuie subliniat că, în cadrul ședinței, Comisia a admis că, spre deosebire de ceea ce rezultă din cuprinsul punctului 44 din memoriul său în replică, aceasta nu afirmă că Golful Botnic și Marea Botnică pot fi considerate bazine hidrografice ale Mării Baltice propriu-zise.

77 Pe de altă parte, în ceea ce privește argumentul Regatului Suediei potrivit căruia schimburile de apă dintre Golful Botnic, Marea Botnică și Marea Baltică propriu-zisă sunt extrem de reduse, trebuie subliniat, după cum reiese din dosarul prezentat Curții, că Marea Baltică este o mare puțin adâncă, fapt care nu favorizează schimburile de apă. În plus, din anexa 11 la memoriul în apărare al Regatului Suediei, care prezintă topografia Mării Baltice, reiese că schimburile de apă sunt limitate de obstacole naturale situate în zona de nord a arhipelagului Kvarken. Conform acestei hărți, Golful Botnic și Marea Botnică sunt legate între ele prin bancuri de aluviuni unde apa are o adâncime maximă de 25 de metri. În plus, această constatare este confirmată de anexa 12 la acest memoriu, care ilustrează profilul fundului Mării Baltice.

78 În aceste împrejurări, trebuie să se constate că nu s-a demonstrat de către Comisie că nu există nicio barieră fizică ce limitează transferul de azot dintre bazinele marine relevante.

79 Pe de altă parte, după cum a subliniat avocatul general la punctul 93 din concluzii, Marea Botnică este un veritabil rezervor pentru azot. În plus, în raportul din anul 2003 se admite că problemele de eutrofizare legate de azot în Golful Botnic sunt mai reduse și că numai o cantitate redusă de azot este transportată până la Marea Baltică propriu-zisă. Prezența unor bancuri de aluviuni și a unei îngustări a Golfului Botnic în apropierea insulelor Åland conduce de asemenea la ideea că transferul de apă și, prin urmare, de azot nu este favorizat de o asemenea topografie.

80 Prin urmare, deși există un transfer de azot între Golful Botnic și Marea Baltică propriu-zisă, Comisia nu a demonstrat că transferul de apă din Golful Botnic și din Marea Botnică către Marea Baltică propriu-zisă implică transferul unei cantități semnificative de poluanți care conțin azot provenind din regiunile de nord ale Suediei, unde stațiile de epurare nu efectuează eliminarea azotului.

81 În această privință, trebuie să se constate că părțile sunt de acord că aproximativ 11 % din totalitatea azotului prezent în Marea Botnică se deversează în Marea Baltică propriu-zisă.

82 Cu toate acestea, astfel cum reiese din înscrisurile din dosar și din observațiile formulate de Regatul Suediei în cadrul ședinței, după cum susține acest stat membru, procentajul pertinent este cel care reprezintă cantitatea de azot evacuată de stațiile de epurare a apelor urbane reziduale ce provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 ale căror evacuări se deversează în Golful Botnic și care este transportată către Marea Baltică. În schimb, fluxul total de azot nu poate să fie considerat, în speță, drept un element pertinent pentru a determina dacă azotul care provine de la stațiile menționate trebuie supus unei tratări terțiare.

83 Astfel, înscrisurile din dosar permit stabilirea faptului că elementele nutritive, printre care se numără azotul, au la origine o multitudine de activități umane și ajung în final în mare prin intermediul, în primul rând, al emisiilor atmosferice și al depunerilor care rezultă din acestea, în al doilea rând, al evacuărilor unor surse punctuale situate de-a

lungul coastei sau care provin din bazinele lor hidrografice, transportate de fluvii, și, în al treilea rând, al evacuărilor din surse difuze.

84 În această privință, înscrisurile din dosar permit să se stabilească că, pe de o parte, o mare parte din cantitatea de azot prezentă în Golful Botnic provine din evacuări din surse difuze. Pe de altă parte, în cadrul acestora, agricultura este activitatea umană care este responsabilă pentru o mare parte din evacuările de azot.

85 În consecință, cantitatea de azot evacuată de stațiile de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 nu corespunde nivelului de azot menționat de Comisie.

86 În aceste condiții, este dificil de înțeles cărui element îi corespunde nivelul de transfer de 62 % invocat de Comisie. Un astfel de nivel nu poate, în orice caz, să corespundă cantității de azot conținute în evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000.

87 Potrivit observațiilor Regatului Suediei din cadrul ședinței, rata de transfer de azot, care include exclusiv evacuările acestui element nutritiv ce provin de la stațiile de epurare în cauză, se ridică la aproximativ 1,2 %.

88 În astfel de împrejurări, Comisia nu a demonstrat că transportul de azot care provine de la stații de epurare suedeze ce tratează apele urbane reziduale din aglomerările cu un EL mai mare de 10 000 ale căror evacuări sunt deversate în Golful Botnic către Marea Baltică propriu-zisă poate fi calificat drept semnificativ în sensul jurisprudenței potrivit căreia fluxul de azot provocat de apele urbane reziduale care se deversează în ape eutrofizate poate fi considerat semnificativ dacă reprezintă aproximativ 10 % din fluxul total de azot (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Franța, citată anterior, punctul 77).

89 Pe de altă parte, Comisia Helcom, instituită în cadrul Convenției privind Marea Baltică, a adoptat, cu ocazia summitului ministerial de la Cracovia din 15 noiembrie 2007, un plan de acțiune pentru Marea Baltică (Helcom Baltic Sea Action Plan). Acest plan de acțiune, care a făcut obiectul dezbaterilor în cursul ședinței, prevede un plafon pentru evacuările de azot și de fosfor, precum și necesitatea reducerii azotului și a fosforului în diferite părți ale Mării Baltice. În consecință, pentru Golful Botnic și pentru Marea Botnică nu este necesară reducerea procentului de azot.

90 Deși este adevărat de asemenea că planul de acțiune recomandă o reducere a azotului în Marea Baltică propriu-zisă de până la 94 000 de tone pe an, trebuie subliniat că această recomandare nu vizează Regatul Suediei. În schimb, recomandarea vizează statele din zona bazinului hidrografic al Mării Baltice propriu-zise.

91 În aceste condiții, trebuie să se constate că nu s-a făcut dovada de către Comisie, pe de o parte, că evacuările de azot care provin din apele interioare și din apele litorale ale Golfului Botnic contribuie la eutrofizarea Mării Botnice și, pe de altă parte, că azotul constituie principalul factor limitativ al eutrofizării Mării Botnice.

92 Din considerațiile de mai sus reiese că nu s-a demonstrat de către Comisie că respectiva cantitate de azot rezultată din stațiile de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 ale căror evacuări se deversează în Golful Botnic contribuie la eutrofizarea Mării Baltice propriu-zise. Prin urmare, Comisia nu dovedit că Regatul Suediei trebuia să impună o tratare terțiară a azotului în fiecare stație de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 ale căror evacuări sunt deversate în Golful Botnic.

93 În aceste condiții, trebuie să se considere că nu s-a dovedit de către Comisie că Regatul Suediei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 91/271 în ceea ce

privește fiecare stație de epurare a apelor urbane reziduale ce provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 ale căror evacuări se deversează în Golful Botnic.

Cu privire la stațiile de epurare ale căror evacuări se deversează în bazinul hidrografic al Mării Baltice propriu-zise

94 În ceea ce privește evacuările stațiilor de epurare enumerate în anexa 4 la memoriul în apărare al Regatului Suediei, care sunt situate în interiorul teritoriului sudic al Suediei și care tratează apele urbane reziduale ce provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 aflate în bazinul hidrografic ale cărui ape sunt drenate către apele litorale sensibile la azot dintre frontiera norvegiană și comuna Norrtälje, Regatul Suediei susține că o tratare terțiară a azotului nu este necesară în măsura în care fenomenul retenției naturale permite o eliminare suficientă a acestui element nutritiv.

95 În această privință, din dosarul prezentat Curții reiese că retenția este un proces natural care are loc în lacuri și pe cursuri de apă, ce captează cea mai mare parte a cantității de azot evacuate și îl transformă într-un gaz inofensiv, ceea ce corespunde întru totul procedeului utilizat de stațiile de epurare pentru eliminarea azotului. Retenția intervine în special în bazinele în care scurgerea apei încetinește, iar timpul de rezidență este în general de ani. Acest fenomen are loc astfel încât azotul este eliminat fie cu substanța organică din sedimentele de pe fundul bazinelor lacustre, fie prin procesul de nitrificare/denitrificare a microbilor, ca azot în stare gazoasă în atmosferă.

96 Comisia nu contestă faptul că retenția este un proces chimic care se produce în apă și care diminuează concentrația azotului, ci susține că acest proces nu poate fi utilizat de stațiile de epurare la care se referă Directiva 91/271 ca substitut pentru eliminarea azotului, întrucât aceasta contrazice principiul precauției. Comisia consideră în plus că

procesul de retenție a azotului nu permite o eliminare durabilă a acestuia și este supus unor variații sezoniere.

97 Mai întâi, trebuie să se constate că nicio dispoziție din Directiva 91/271 nu se opune ca această retenție naturală a azotului să fie considerată drept o metodă de eliminare a azotului din apele urbane reziduale.

98 În ceea ce privește argumentul invocat de Comisie, potrivit căruia procesul de retenție a azotului este prea instabil pentru a fi luat în considerare, trebuie subliniat că Regatul Suediei a arătat că, la baza calculului evacuărilor din fiecare aglomerare în apele litorale sensibile se află evacuările efective din aglomerări, la care se adaugă retenția calculată în mod individual. Metoda utilizată include rezultatele măsurării efective a conținutului de azot în diferite cursuri de apă și calculele se bazează în mod normal pe un program de măsurări efectuate pe perioade care pot atinge 10 ani. În consecință, aceste calcule iau în considerare de asemenea azotul care a revenit în apă, iar acest rezultat echivalează cu o retenție netă care include tot azotul, inclusiv cel care a fost captat anterior și care a fost din nou eliberat.

99 În continuare, trebuie să se sublinieze că însuși raportul din anul 2003 admite că retenția naturală constituie o opțiune admisă în mod legal.

100 În sfârșit, trebuie amintit că, după cum s-a arătat la punctul 47 din prezenta hotărâre, trebuie să existe o legătură de cauzalitate adecvată între evacuările menționate și poluarea unor zone sensibile. În consecință, deși apele Mării Baltice propriu-zise suferă o eutrofizare în special din cauza azotului, atât timp cât Comisia nu a demonstrat că evacuările de azot din stațiile de epurare a apelor urbane reziduale care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000 care se deversează în Marea Baltică propriu-zisă contribuie la eutrofizarea acestei mări, nu trebuie impusă o tratare terțiară a azotului pentru fiecare dintre aceste stații.

101 Pe de altă parte, după cum a subliniat avocatul general la punctul 82 din concluzii, tabelul 2 din anexa I la Directiva 91/271 nu impune, în cadrul tratării terțiare, o tratare completă, ci, în ceea ce privește azotul, fie o reducere care să permită atingerea unei norme de 15 mg/l pentru aglomerările cu un EL între 10 000 și 100 000, fie un nivel minim de reducere de 70-80 %. O evacuare indirectă de azot în apele sensibile la acesta nu dă naștere, prin urmare, obligației de a reduce cantitatea de azot decât dacă, pentru o stație de epurare, mai mult de 30 % din azotul conținut în apele urbane reziduale ajunge în aceste ape sensibile.

102 Prin urmare, trebuie să se determine dacă s-a demonstrat de către Comisie că evacuările celor șapte stații în cauză nu sunt conforme cu aceste prevederi.

103 Mai întâi, după cum arată Regatul Suediei, pe teritoriul acestui stat membru există numeroase lacuri și râuri. Regatul Suediei a menționat în plus că se scurge un interval de timp important înainte ca azotul care se deversează în sistemul hidraulic să atingă cota și că procesul natural de separare a azotului în evacuări este, prin urmare, de lungă durată. În aceste condiții, trebuie să se constate că retenția azotului pare a fi favorizată de caracteristicile naturale ale teritoriului suedez.

104 Pe de o parte, Regatul Suediei a afirmat, fără a fi contrazis de Comisie, că o stație de epurare clasică, echipată pentru o depoluare mecanică, biologică și chimică, elimină întotdeauna într-o anumită măsură azotul, chiar dacă stația nu este echipată în mod special în acest scop. Reducerea azotului într-o astfel de stație de epurare reprezintă în medie 30 %. Pe de altă parte, din informațiile comunicate de Regatul Suediei în răspunsul său la întrebările scrise reiese că, potrivit calculelor realizate în 2008, rata retenției de azot este de 54 % pentru stația de epurare de la Filipstad, de 81 % pentru cea de la Kumla, de 47 % pentru cea de la Flen, de 92 % pentru cea de la Nässjö, de 74 % pentru cea de la Tranås, de 70 % pentru cea de la Vimmerby și de 48 % pentru stația de epurare de la Olofström.

105 Trebuie să se constate că, în aceste condiții, Comisia nu a demonstrat că, pentru fiecare dintre stațiile enumerate în anexa 4 la memoriul în apărare al Regatului Suediei, efectele cumulate ale reducerii azotului în stațiile de epurare, pe de o parte, și ale retenției naturale, pe de altă parte, nu permit să se atingă nivelul minim de eliminare a azotului impus prin Directiva 91/271.

106 În aceste condiții, trebuie să se constate că nu s-a dovedit de către Comisie neîndeplinirea obligațiilor pe care a invocat-o în legătură cu stațiile menționate.

107 Din considerațiile precedente reiese că, întrucât nu a vegheat ca, până la 31 decembrie 1998 cel mai târziu, evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane care provin din aglomerări cu un EL mai mare de 10 000, enumerate în anexele 2 și 3 modificate, ce pătrund direct în zonele sensibile sau în bazinele lor hidrografice să răspundă cerințelor pertinente din anexa I la Directiva 91/271, Regatul Suediei nu și-a îndeplinit obligațiile instituite prin articolul 5 alineatele (2), (3) și (5) din această directivă.

108 Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.

Cu privire la cheltuielile de judecată

109 În temeiul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Deși Comisia a căzut în pretenții cu privire la partea esențială a motivelor sale, întrucât Regatul Suediei nu a solicitat obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată, trebuie să se decidă ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.

110 În temeiul articolului 69 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, statele membre care intervin în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

1) Întrucât nu vegheat ca, până la 31 decembrie 1998 cel mai târziu, evacuările stațiilor de epurare a apelor urbane care provin din aglomerări cu un echivalent-locuitor mai mare de 10 000, enumerate în anexele 2 și 3 la memoriul său în apărare, astfel cum au fost modificate prin memoriul său în duplică, ce pătrund direct în zone sensibile sau în bazinele lor hidrografice să răspundă cerințelor pertinente din anexa I la Directiva 91/271/CE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale, astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/15/CE a Comisiei din 27 februarie 1998, Regatul Suediei nu și-a îndeplinit obligațiile instituite prin articolul 5 alineatele (2), (3) și (5) din directiva menționată.

2) Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.

3) Comisia Comunităților Europene, Regatul Suediei și Republica Finlanda suportă propriile cheltuieli de judecată.

Semnături